

Китайський вусач РОДУ MONOCHAMUS - шкідник фруктових та декоративних дерев

З вантажами, ручною поклажею, багажем, що перетинають кордон, є ймовірність завезення на територію України нових видів шкідливих організмів. Одним з таких організмів, який може потрапити до нас, є **китайський вусач** (*Anoplophora chinensis*). Регульований шкідливий організм, внесений до переліку А-1, як відсутній на території України.

Природним ареалом шкідника є Китай, Японія, Корея, звідки поширився в інші країни Південно-Східної Азії, США та Європи. Але він також є на Тайвані, Філіппінах, Індонезії, Малайзії, М'янмі та В'єтнамі. Може розповсюджуватися найімовірніше у вигляді яєць, личинок або лялечок у посадковому матеріалі або мініатюрних рослинах (бонсай або пенджинг (карликові сади)), та в деревині, наприклад, в пакувальних матеріалах чи піддонах виготовлених із заражених дерев.

Китайський вусач вважається найбільшим руйнівним шкідником фруктових та декоративних дерев. Основні його рослини-живителі – яблуня, тополя, верба, клен, вільха, береза, каштан, бук, ясен, горіх, груша, слива, дуб, малина, троянда, шипшина та багато інших дерев та чагарників різного віку. Також становить велику загрозу для цитрусових садів, тому ще можуть називати цитрусовий довгастих жук.

Жук є достатньо великим за розміром, від 19 до 40 мм завдовжки, блискучо-чорного кольору з білими плямами неправильної форми на кожному з надкрил. Голова, вусики, ноги та нижня сторона покриті дуже дрібним блідо-блакитним до білого опушенням. Голова з довгими вусиками (антенами), які по чергово забарвлені у чорно-синюватий відтінок. Яйця кремово-білого кольору, подовжені, довжиною близько 5 мм. За розміром та формою дуже схожі на зерна рису. Личинки безногі, завдовжки до 45 мм (старшого віку), біло-жовті з коричневою головою. Цикл розвитку шкідника триває 1-2 роки в його природному ареалі. Самка вигризає T-подібну щілину в корі стовбура дерева близько до рівня землі або на відкритому корені, куди відкладає яйця.

Найбільш характерною ознакою присутності китайського вусача є круглі льотні отвори, що знаходяться на коренях, або стовбурі дерева на висоті приблизно 70 см над поверхнею ґрунту. В середині цих льотних отворів можна помітити бурове борошно (тирсу), утворену комахами при прогризанні кори перед виходом, така тирса та дрібні трісочки є і біля основи стовбура дерева. Дереву, в результаті живлення личинок вразливі до хвороб і вітру. Часто такі дерева гинуть.

Жуки живляться листям, гілками та молодою корою.

Шкодоцинність: Личинки шкідника розвиваються в колодах дерев хвойних порід, які тривалий час знаходяться в лісі, завдаючи значних економічних втрат, прокладаючи ходи в деревині, внаслідок чого вона втрачає свою економічну цінність. Але основна шкодоцинність вусачів – здатність переносити соснову стовбурову нематоду. Один жук може бути носієм до 300000 нематод. Самки жука в період відкладання яєць переносять личинок нематод четвертої стадії розвитку із заражених дерев на здорові. Через «зарубки» в корі, спричинені самками, нематоди проникають в деревину. В стовбурі

нематоди живляться гіфами грибів (*Citratocystis* spp.), які також переносяться вусачами. В результаті пошкоджень іноді гине весь ліс на великих площах.

Ознаки пошкодження: Присутність на поверхні кори конічних «зарубок», зроблених самками роду *Monochamus* для відкладання яєць, вказує на заселення дерев вусачами. Під корою знаходяться молоді личинки та ходи, зроблені ними. Також на присутність шкідників вказують вихідні отвори та купки тирси біля стовбурів дерев.

Шляхи поширення: Жуки можуть самостійно поширюватися на відстань до 3,3 км., але здебільшого вони мігрують лише на сотню метрів. При міжнародній торгівлі можливе завезення імаго та личинок з зараженою деревиною та виробами з неї. У комах шанси вижити зростають при великих об'ємах деревини, тому пиломатеріали та колоди є більш небезпечними, ніж тирса.

Фітосанітарні заходи: Заборонено завезення всіх форм деревини хвойних порід із країн поширення соснової стовбурової нематоди. При необхідності вона повинна бути вільна від льотних отворів вусачів та висушена при високій температурі. Однак з нематодами та вусачами необхідно боротися не лише при завезенні деревини, шляхом обробок. Для тирси рекомендується прогрівання гарячим паром або фумігація. Встановлено, що для знищення шкідника і його переносників ефективним є лише прогрівання при високій температурі з нагріванням всіх дерев'яних предметів до 60°C. Пакувальний матеріал повинен бути висушеним або знезараженим і відповідати всім вимогам стандарту №15 (ISPM №15).

З метою запобігання проникнення на територію України китайського вусача та інших карантинних організмів через вантажі з рослинами-живителями, їхньою деревиною та виробами з них, що імпортуються до України з країн розповсюдження цих карантинних організмів, здійснюється розширена фітосанітарна експертиза, яка є складовою частиною державної системи фітосанітарного контролю в Україні.

Державний фітосанітарний інспектор

Світлана Надтока